

Ορισμένοι ερευνητές πιθανολογούν ότι, πριν από την επιβολή των θεών του Ολύμπου, η Αθηνά και ο Ποσειδώνας λατρεύονταν από κοινού. Υπάρχουν όμως και εκείνοι που είδαν στην όλη ιστορία πρακτικές σκοπιμότητες:

Κανονικά, ιερείς στο Ερέχθειο έπρεπε να είναι εκείνοι που υπερηφανεύονταν ότι κατάγονταν από τον Ερεχθέα, οι Ερεχθειίδες (υπήρχε άλλωστε και η Ερεχθίδα φυλή, τα μέλη της οποίας υπερηφανεύονταν ότι κατάγονται από τον Ερεχθέα). Όμως, στο Ερέχθειο, ιερείς ήταν οι Βουτάδες, τα μέλη της αριστοκρατικής και συντηρητικής οικογένειας που υπερηφανευόταν ότι κατάγεται από τον μυθικό Βούτη. Υπήρχε και βωμός του Βούτη, πλάι σε εκείνον του Ποσειδώνα, στο Ερέχθειο, ενώ τους τοίχους κοσμούσαν παραστάσεις από την πανάρχαια δράση των Βουτάδων.

Οι Βουτάδες ανήκαν στον λαό των Λαπιθών που ξεκίνησε από την Θεσσαλία και απλώθηκε σε πολλά μέρη της Ελλάδας και στην Αττική όπου στέριωσε για τα καλά. Ο Ησίοδος (τον 8^ο π.Χ. αιώνα) και ο Απολλόδωρος (τον 2^ο

π.Χ. αιώνα) αναφέρουν ότι ο Βούτης ήταν γιος του θεού Ποσειδώνα. Και όπως αναφέρθηκε ήδη, ο Ποσειδώνας λατρευόταν στην Θεσσαλία ως θεός άλογο ή ως θεός που δημιούργησε το άλογο χτυπώντας μια μεγάλη πέτρα με την τρίαινά του (Πετραίος Ποσειδώνας). Οι Βουτάδες έφτασαν στην Αττική κουβαλώντας μαζί τους και τη λατρεία του Ποσειδώνα, την οποία επέβαλαν ως θεό της φρατρίας τους. Στον ανταγωνισμό των οικογενειών, υποκατέστησαν τους Ερεχθειίδες και τους εκδίωξαν από την Ακρόπολη. Ως ξενόφερτοι, έπρεπε να βρουν ντόπια ρίζα. Την βρήκαν με την αλλαγή στην γενιά του Βούτη: Ο Εριχθόνιος, έτσι κι αλλιώς, λογιζόταν πατέρας του βασιλιά Πανδίονα. Ο Βούτης έγινε γιος του Πανδίονα και της νύμφης Ζευξίππης (αυτής που έζησε τον ίππο, με τον Ποσειδώνα, κατά την εκδοχή που ήδη αναφέρθηκε, να λατρεύεται αρχικά ως άλογο), τάχα δίδυμος αδελφός του Ερεχθέα και πατέρας της Ιπποδάμειας (αυτής που δαμάζει τον ίππο) που παντρεύτηκε τον Λαπίθη ήρωα, Πειρίθου, στους γάμους των οποίων συνέβη η Κενταυρομαχία. Ο ίδιος ο Βούτης μετείχε στην Αργοναυτική εκστρατεία και, μετά τον θάνατο του Πανδίονα, ανέλαβε ιερέας στο Ερέχθειο, όπου υπήρχε και ο βωμός του. Έτσι, συνταιριάστηκε η κοινή λατρεία του Ερεχθέα Ποσειδώνα και της Πολιάδας Αθηνάς. Με την πηγή με το αλμυρό νερό που ανάβλυσε στην Ακρόπολη, να ονομάζεται Ερεχθίδα.

Οι απόγονοι του Βούτη, που ανήκαν στην κλειστή αθηναϊκή αριστοκρατία, είχαν κληρονομικό δικαίωμα να είναι οι ιερείς της Αθηνάς και του Ποσειδώνα. Μόνο που πια η Αθηνά δεν απηχούσε την παλιά προολυμπιακή θεά, την γνωστή από τη μυκηναϊκή εποχή ως

πολεμική θεά αντί για τον Άρη.

Το πόσο οι Βουτάδες βοήθησαν στη νέα τροπή δεν είναι γνωστό. Όμως, στα τέλη του 7^{ου} π.Χ. αιώνα είχαν ακόμα τεράστια δύναμη, τόση ώστε να μπορέσουν να μπουν ηγέτες των μεγαλογαιοκτημόνων στις συγκρούσεις με τους επαναστάτες της εποχής.

Στην «Ορέστεια» του Αισχύλου, που διδάχτηκε τον 5^ο αιώνα (458 π.Χ.), οι Ερινύες κυνηγούν τον Ορέστη, επειδή σκότωσε «όμαιμη» γυναίκα, την μητέρα του Κλυταιμνήστρα, άσχετα με το ότι εκείνη είχε σκοτώσει τον Αγαμέμνονα, άντρα της και πατέρα του Ορέστη αλλά όχι όμαιμο. Οι Ερινύες όμως ήταν «αρχαίες θεές», εκπροσωπούσαν ένα παλιό και ξεπερασμένο πια κόσμο. Η εμφάνιση της Αθηνάς, της θεάς που εξέφραζε τη νέα αντίληψη και που, διόλου συμπτωματικά, δεν είχε γεννηθεί από μητέρα αλλά από το κεφάλι του πατέρα της, Δία, είναι και για τον Αισχύλο καταλυτική: Η επέμβασή της γίνεται αιτία να αθωωθεί ο Ορέστης, σημαίνοντας ταυτόχρονα και την επικράτηση της πατρικής γραμμής συγγένειας. Και για τον λόγο ότι ο Ορέστης τον θάνατο του πατέρα του εκδικήθηκε, σκοτώνοντας την μάνα του.

Η Αθηνά έγινε η θεά του δίκαιου πολέμου, ενώ ο Άρης έγινε θεός της αιματοχυσίας χωρίς λόγο, του άδικου πολέμου. Ήταν επίσης η θεά της σοφίας, η προσωποποίηση της ανώτερης δύναμης που ωθεί τον άνθρωπο στην επιτυχία της οποίας προσπάθειάς του και συνδεόταν με όλες τις εκδηλώσεις της ιδιωτικής και κοινωνικής ζωής. Κι ακόμα, ήταν η θεά που υπερασπιζόταν την πόλη ως Πρόμαχος και προστάτευε την εργασία ως Εργάνη. Τις αποδίδονταν πάνω από διακόσια επίθετα.

Προς τιμή της, στην Αθήνα τελούνταν τα μεγαλοπρεπή Παναθήναια αλλά και τα Πλυντήρια ή Καλλυντήρια, τα Προχαριστήρια, τα Σκυροφόρια, τα Χαλκεία κ.ά. Λαμπρές γιορτές προς τιμή της τελούνταν επίσης στο Άργος, την Κόρινθο, την Τεγέα, την Κορώνεια Βοιωτίας, τη Σπάρτη και την Επίδαυρο.

(τελευταία επεξεργασία, 8 Δεκεμβρίου 2020)

